

EESTI NOORUS

NOORSOO
KULTUURI
AJAKIRI

ILMUB
ÜKS KORD
KUUS

TELLIMIS-HIND:

1 aasta peale Kr. 1.80
1/2 aasta peale " 1.—
1/4 aasta peale " 0.50

KUULUTUS-HINNAD:

1 lehekülge . . . Kr. 30.—
1/2 lehekülge . . . " 15.—
1/4 lehekülge . . . " 7.50

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, LOSSI PLATS 4

August

Nr. 8 — 1930

II aastakäik

Tallinna sportlasi Pärnus. Ees istuvad vasemalt: *E. Lemberg, B. Jürgenson, dr. H. Kukk* (T. o. spordiklubi esimees), *pr. Tõlpt, Ingo*. Teises reas vasemalt: *R. Laas, R. Hollmann, H. Salit, B. Kuuse, A. Klemmer, A. Veske, G. Jänes, E. Lepp, Piir, R. Joller*. Kolmas rida: *H. Hasenbuš, V. Vahtel, I. Parts, H. Nõmmik, H. Kibuvits, H. Beil, R. Pärnpuu, G. Neudorf*. Pilt võetud Pärnu staadioni ees. (Vaata lhk. 135.)

SISU: S. Alkio † — A. Meikop. Kallasmurdel — A. Aru. Enesekasvatusest O. Ibius. Õpiringid noorsootöös — Joh. Kaup. Homme raadioringhääling. — dk. Laula, laula, suukene — E. Švarzberg. Mälestusi vana-eestlastest — P. A. Speek. Eesti rahvariided. Ringvaade töömaile j. m.

Santeri Alkio †

Mida ärkavale taimele soojendav ja val- gustav päike, seda noorele inimesele tema iseloomu küpsemise ja elusuuna kujunda- mise ajajärgul kangelasliikkude ja aateliste isikute eeskuju. Iga maa noorus otse nälgib niisuguste eeskuju elutugede järele.

Nägime seda J. Pitka tagasitulekul. Kui valitsusvõim (eks muidugi oma auto- riteedi kaitsel) J. Pitka vastuvõtul puu- dus, enam-vähem külmaks jäi ega temale väärilist äraelamise võimalust ei leidnud, oli seda elavam seltskond. Eriti aga löi põlema noorpõlv ning vast alles Narva noorte lilled ja liigutuspisarad lepitasi- vad badussõja veteraani ja kangelase kodu- maaga.

Soomes saadeti neil päevil (31. juulil) oma kodukülas Laihiias Turu lähedal hauda väliselt väike põllupidaja, ent sise- miselt soojendav ja kaugelepaistev noo- russõber SANTERI ALKIO.

Pole vist Soomeski ühelgi maamatustel olnud sellaselt valitsusliikmeid, endiseid peaministreid, erakondade juhte, ajakirjan- duse ja seltskonna tegelasi ja — maaolude

kohta — tuhandeid inimesi. Pärgi rivistat- kirstule 145 ja lilli toodi sadade sületä- te kaupa. Sünnipaiga muld peitis oma põue mitte ainult kaugelekanduva elutööga ja seltskonnategevusega tuttavaks saanud põl- lumehe, vaid ka ühe väljapaistva noorus- juhi, kelle kümned kirjatööd (Nuorus ja elämä; Nuorisoseuratyö j. t.) moodustavad Soomes noorsoo töö õpperingide aluse ja raudvara ning kelle vanusest vanku- matu vaim on annud Soome Noorsooliidu ümber koondund 70.000-ni ulatuva maa- noorte perele senise töösuuna. Lahkumine sündis ainult aasta enne N. Liidu 50 a. juubelit. Liidu poolt pani pärja hauale Liidu praegune esimees prof. Vilho A. Pesola.

Ühineme Soome aatesõprade leinaga lo- hutuses, et lahkunud juhi järele jäänud sõnajõud ja elueeskuju veel järgnevais ge- neratsiooniski elustavad Soome noorpõlve enesetunnet ja nende põhja kodumaa ning selle maahinge armastust.

A. Meikop.

Kallasmurdel.

*Kui tunamullune nukk liblika
ma tupen käsi, jalgu ringutan
ja niidid siidised kõik hajutan,
Käristan lõhki roheluse loorid,
mis kaua hõljumisi hällitand mu ymber. —
Minetan lillelised väljavaivad,*

*kahetan raskest tume-sametist
eesriided voltjad segametsade, —
ju aknast vaade väljub merele,
Järsk kaldakuristik on sammu kaugel,
siin manner kohutavalt lakkab olemast,
ruum murdub laineid veere'avaks mereks,
täis kaugeid kahinaid kui vevalt appikarjeid,
mis tummaks poolitand julm käelöök suule.*

*Toob merevärinaid voog ranna teadvusele.
Miks kivipojad sellest võppuvad?
Miks järjest klõbisesdes krampuvad?
Miks suured rahnud aina oigavad?
Mis elamusi lainetab neil meri? —
Maa närvid, kuulen, öösel sumisevad,
neid hullunuid — alasti on kaldalõhedes
Ja haavust alla vulab mandri veri.*

*Pärg kasekääbuseid, nii kõhetuid,
reas unistades seisvad rannajoonel
jalg toetet mandrile ja teine õhku
on kohal ebamaiseid kujutlusi.*

*Käe haaran meil: — Kukud alla!
Ta pilgu kummalise pillab mulle. —
Nüüd mõistan teda, miks ei peaks ma mõistma,
eks yhist igatsust me hellita:
sää! taamal lodustikun kyllalt toitvat muda,
kun lepad lopsakalt end nuumavad.
Kuid, hõlmad avat merituultele,
me eelistame seista kallasmurdel,
kun manner merre lahti akendet,
jalg toe't mandrile ja teine õhku.
Alt paistab merest läbi tuhat päikest,
ning õögub sinendusi sisse, välja.*

*Pyrg veren pakitseb meil-endast välja.
Kuni kord varakevadisel ööl,
kui taamal lodustikun õiten lepad
ja päevanired jäätund purikaiks
langtähtede ja virmaliste valgel
sureme mürinaga kui meteor.*

Arnold Aru.

Enesekasvatusest.

O. Ibius.

Noorsoolikumise tähtsamaid ylesandeid on pakkuda abi noorile enesearendamiseks ja enesekasvatamiseks. Kui mõista enesearendamise nime all enam teadmiste ja oskuste omandamist, siis sellele alale näib langevat YENY-s praegu pääraskus. Kasvav huvi praktilisil alul tõestab seda ilmselt. Enesekasvatusele on jäänd selle kõrval hoopis tähtsusetum koht.

Kiir elutempo ja kirev ymbrus jätab meile vähe aega enda seesmise mina kasvatamiseks, välimise inimese kasvatamiseks haaratakse kombejuhtide ja moelehtede järele. Ja siis tõuseb inestushyid, — et masin tapab elava hinge — nagu võikski see sellises olukorras teisiti juhtuda!

Kaob isiksus, tasanduvad kõrguste vahed. Tehakse mõtlematult enamusele järele, „mõeldakse“ nagu moes ja tahetakse isegi, et seda isiksusetut pärivett ujumist peetaks mingiks vooruseks. Lähenetakse noile, kellest Nietzsche lausub: „Und andere gibt es, die sind gleich Alltags-Uhren, die aufgezogen wurden; sie machen ihr Tiktak und wollen, dass man Tiktak Tugend heisse“ *).

Kui tahame, et meie noorusliikumise kaudu tehtav kultuurtöö ei oleks ainult väline, kiiresti mööduv moeasi, siis peame seda hingestama sygavalle kynniva vaimlise ja hingelise enesekasvatuse kaudu.

Noorusliikumise eesmärgiks pole vaid „korraliku kodaniku“ kasvatamine. Sellega peaks hakkama saama ametlik kasvatustöö kooles ja säeb selle oma päämisesks ylesandeks terve rida noorsoohoolduslikke noori „liigutavaid“ orge. Noorusliikumine paratamatumasti — võib olla aga ka just oma õnneks — haarab endasse vaid osa noorpõlve. Selle man aga just vaimliselt ärksama, teotahelisema ja teovõimelisema osa. Ta hellitab lootust oma ridadest anda homsepäeva yhiskunnale juhtivaid tegelasi kõigile alule.

„Ja on teisi, sarnaseid igapäevaseile kelladele, mis tõmmatakse yles; nad teevad oma tik-tak ja tahavad, et seda tik-taki hyytaks vooruseks.“

Ja et see uhke lootus ei petaks, ei taha ta kasvatada ega võigi kasvatada sõna-kuulelikke „alamaid“ — olgu siis liha-seile isandaile, vaimlisile dogmadelle või materjaalseile jõududelle, vaid vabu isiksusi.

Meie kasvatuseliku töö eesmärgiks olgu jätta inimene inimeseks, nii nagu ta seda on oma olemuselt, aga aidata ta nii kaugele, et ta ise suudaks näha iga oma sammu ja suuna tulemusi ja suudaks yhtlasi mõista, kuis ta seot yhiskunnaga katkestamatute sidemetega.

Lahtisi silmi teadlikult ellu suhtumine ja sellele lisaks julgus elada oma tõekspidede järele — on, mileni peame pyydma igayks yksikult ja yheskoos. Kui suudame saavutada selle eesmärgi, siis alles võime kõnelda inimese seesmisest vabadusest ja siis võime lugeda hävitetuks ja võidetuks hulga kombeid ja seltskondlikul vael põhjenevaid yhiskundlikke ning isiklikke pahesid.

Noorsoolikumine on otsijate liikumine. Sellena see peab sallima igat maailmavaadet, tutvunema võimalikult iga aatega ja jätma igale oma liikmele valiku vabaduse. Ainsaks kriteeriumiks sisetunne ja mõistus! Sellisena ei tunne noorusliikumine mingit programmi päale yhe — iga isiksuse vaba enesemääramise õiguse nõude.

Noorsoohooldusel selle vastu on, samuti kui koolis tehtaval kasvatustööl, läbi ja läbi normatiivne iseloom: eesmärk ja reeglid on ant. Teatakse miskujuliseks tahetakse vormida siin noor hing, maailmavaade. Otsimise ja valiku vabadusest ei saa siin olla juttugi.

Agaga meie tahame kasvada homsele, mitte tänasele või koguni eilaselle yhiskunnale.

Kas võib olevik luua oma näo järele tänasest õilsama homse?

Noorusliikumine pole laste vaid kypsema noorpõlve yritusi tänasest helgema homse järele. Kas tahate siis noid juridiliselt yhiskundliku elu määramisel kaasaotsustamiseks juba kypseks tunnistet või sellise tunnistamise kynnisel seisvaid noori nais ja mehi kasvatada vaid reeglite järele?

Ei! Noorusliikumise kaudu tehtav kasvatustöö, enne kõike muud enesekasvatus peab pakkuma vaid abi valikuks, aga tagama yhtlasi täieliku valiku vabaduse.

Neid ei paiteta selle eest. Otsijaid on alati vihand maksev kord, maksev maailmavaade, maksvad dogmad — kõik võimalijad!

Tulevik nõuab meilt aga uute teede avastamist. Meie, Lääne kultuur on yha arenev, otsisklev, liikuv — dünaamiline. Ent liikumine vajab jõudu. Kompromisside teed minnes — kõrvale pöördudes, ringi minnes ja vahest tagasigi sammudes — pääsime kyll ise kergemalt raskusist aga yhtlasi oleme siis yhiskunnas kui aur, mis takistusi puududes hajub kasutult õhku; takistusi vastu põrgates aga surub need teelt ja paneb tööde masinaid. Meiegi igayks oleme kultuurist osasaajad ja peame vastutasuks andma oma jõudu sellegi arenguks hoolimatult tõugates teelt raskusi.

Selleks kogugem jõudu ja teadmisi enesekasvatuse kaudu, et pysiksime teel raskusigi kohates.

Aratame kahtlusi, kysimusi — ega paku norme, valmisnämmutatud tõdesid. Teeme

kättesaadavaks noorile vastava kirjanduse, juhime teda otsima tööde minevikust ja olevikust, tema pilgu aga suuname tulevikku. Selles on meie enesekasvatustöö tee.

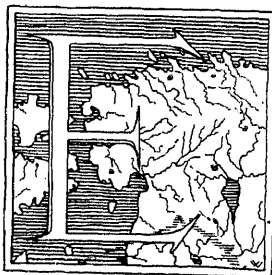
* *
*

Ärksamad noored YENY osakunnis, asume juba eeloleval tegevushooajal enesekasvatustöö tegevuse korraldamisele. Kohalikest oludest ripub, millist tegevusmoodust selleks valida — kas kutsuda ellu õpiring, korraldada yldiseid vastavasisulisi referaate, väieluskoosolekuid, hankida ja levitada kirjandust jne. Et kõiki osavõtjaid iseseisvalt, aktiivselt kaasa toetsama panna oleks vast soovitav korraldada selliseid koosolekuid omavahelistena ja väiksemaarvulise osavõtjate hulgaga, kus leiduks kõigile tööd ja kus tagasihoidlikumailgi oleks julgust oma mõtetega esinemiseks.

Tegelikke juhiseid ja materjaale pakub A. Krahe „Tegelik enesekasvatus“ (E. Karskusliidu kirjastus, hind 25 senti), mille hankimine asjaalgatajaile soovitav.

Õpiringid noorsootöös.

Joh. Kaup.

esti vanades kodudes kogunesid inimesed õhtuti põleva kolde ette, jutlesid, arutlesid ja veerisid vahetevahel ajalehti. Lugejaks osutus harilikult pereisa, kuna teised perekonna liikmed kuulatasid. See oli püha silmapilk. Sageli käidi ka hulgakaupa koos ajalehti lugemas, eriküsimusi arutlemas ning jutte vestmas. Enamikul sääraseil koosolekuil puudus organiseerumine, ent võime kõikumatult nimetada neid hämaraid õhtuid meie praeguste õpiringide alg-rakukesteks.

Võime märkida nende peerutule valgelt veedetud ühisõhtute arengus kahte haru. Üks püsis aastakümneid, koguni sajandi sellasena ja teda leiame maal praegugi veel küllalt. Tihti on külas vaid 3—4, sageli vähemgi talu, kus käib ajalehti. Neis taludes käiakse praegugi koos ajalehti lugemas ja juttu vestmas. Teine haru aga arenes, võttes aegajalt organiseerunud ilme. Vanu ajalehtede aastakäike sirvides leiame juba üksikuid kirjutisi juhtudest, kus ühiselt tellitud ajalehti ja nii moodustatud midagi lugemislaua sarnast. Sellase teadise leiame 1881. a. „Eesti Postimehe“ 34-damas numbris. Muuseas teatatakse, et „säällaulavad ja mängivad nad isekeskis õpetlisi näitemängusid ja rõõmustavad seega isennast ja ka teisi.“

Nüüd leiame ajalehist juba üsna sageli teateid sellesarnaseist koosviibimisist, kus loetakse raamatuid ja ajalehti, vaheajal aga mängitakse ja tantsitakse. 1891. a. kirjutab J. Järv „Postimehes“ (nr. 193) artikli „Tähtjas noorte meeste selts“, milles mainib Smilesi raamatu „Eneseabi“ eessõna, kus jutt noormeestest, kes eneseharimise otstarvel hakkasid koos käima selleks eriti üüritud ruumes, kus „õppisivad need noored inimesed neil õhtutundidel lugemist, kirjutamist, rehkendamist, maadeteadust, joonestamist, lahutuskunsti ja ka teisi keeli.“ Järgmises „Postimehes“ numbris kutsub J. Järv meiegi noori järele-tegemisele.

Siit edasi kuulduv ajakirjanduses juba üsna tihti „lugemise ringidest“ ning soovitatakse reforme ning uusi üritusi.

See on õpiringi liikumise algus Eestis. Liikumine, mis algas maanoorte ridades, muutus sedavõrt tähtsaks, et ajalehed pühendasid sellele pikki kirjutisi. Neist oli ka tõesti suur kasu.

Vahepeal on õpiringiliikumine võtnud ikka kindlama ilme, on kujunenud välja isegi üksikud õpiringi vormid ja iseloomud: 1) õpiringühing iseseisva siseministeeriumis registreeritud põhikirjaga, 2) õpiring mõne organisatsiooni haruna või osakonnana ja 3) omavaheline ilma põhikirjata ja vastuvõetud kokukorrata õpiring. Viiks liig pikale siin laulatuslikumalt seletada õpiringide arengut ning tüüpe. Sellest vaadaku lugejad pikemalt huvitavast E. Kubjase raamatust „Õpingid.“

Õpingiliikumine moodustab üldises noorsooliikumises väga tervitatava ja tähtsa osa, mille viljeldamisele tuleks asuda laulatuslikumalt. Õpingiliikumine pole tähtis mitte ükski noorile, vaid ka vanule. Õpiring võimaldab edasiharimise igal alal, viies kõigepealt osavõtjad ligemale reaalelule, valmistades seega ette tõsiseid ja elulisi kultuurisikuid.

Läinud aasta „E. N.“ 5—6 numbris juhib J. L. oma artiklis „Õpingidest“ tähelepanu raadio- ja fotoõpiringile, selgitades mõne sõnaga selle tähtsust. See oleks nii õeldu tehniline õpiring, mille järele tundub tarvidust vähem, ent olulisemaid on juba praktilised ja puhteaduslikud õpingid. Niisuguseist võiks ma nida

ÜENÜ Keskjuhatusel kirjastusel

on ilmunud ja saadaval järgmised teosed

Ajakiri „URIKIVI“

1923, 1925 ja 1926, à kr. 1.—

Omakultuurpäeva noodid

à 10 senti.

Juubelipidustuste noodid

à 15 senti.

A. Meikopi raamat

Noorsooliikumisest ja noorsootööst

à kr. 2.50

„Jõulu almanak“

à 30 senti.

ÜENÜ 10 a. juubeli album

Kümme aastat noorpõlve

à 75 senti.

Osak. asutamismaterjale tasuta.

Tellida ÜENÜ* Keskjuhatuselt
Lossi plats 4, Tallinnas.

põllumajandus-, kodukaunistamis-, kirjan-
dus-, muusika- jne. õpinge, mis avavad
terve rea uusi võimalusi ja teadmised. Õpi-
ringiliikumine on ikkagi vaime ühistege-
vus, mille tulemad ja kasud määratud.
Kõigepealt sellepärast, et seal omandatakse
uusi teadmisi, mida vajab meilt elu.

Teisest küljest on õpingid noorsoole
kasvatajaiks, arendajaiks ja moraaliõpe-
tajaiks. Praegu lokkab meil veel väga
laialdaselt Bacchuse kultus, mis nõuab
sadu miljoneid ohvriks muidugi juba ma-
janduslikult kehval ajal.

Põhjuseks on siin kahtlemata talvise
aja küllus ja halvad lõbustused ning selts-
konnad. Seda kõiki on võimalus ära hoi-
da õpiringi kaudu.

Noor, lõpetades kooli, astub ellu vä-
heste teadmistega. Elu aga ei oota, vaid
pigistab kokku oma terastangid ja avab
halvad teed. Niisugused noored aga peak-
sid koonduma õpingidesse, kus viljelda-

vad omi teadmeid ja valmistuvad tege-
likule elule. Õpiringi liigete omavaheli-
sist peotsemisist osa võttes, mis muidugi
korrektsed, omandavad noored sama õilsa
vaimu ja innu, mis neid kannab edasi —
õiglusele, tõele, puhtusele. Säärases õhk-
konnas kasvanud, omab noorur kindla
taktitunde, mis ei luba hiljem enam lan-
geda mürgi ja kõlvatu-elu orjusesse. Õpi-
ringi kasvatav ja arendav mõju aga ei
unune kunagi ja seisab alati austavas
valguses.

Õpiring pakub määratud alade viljel-
dusi, mille lootelul ei tule piire. Igaüks
võib siin oma kalduvusile ja huvile vas-
tata. Kui tahame luua elureformi ja õil-
sat kultuuri, siis ei tohi unustada kunagi
õpinge.

Noorile rajatakse meil lootusi, nende
töid hinnatakse noorsoosõbralistes ringi-
des. Et see töö kannaks väärikaid tul-
me, peab aga rakendama noorsooliikumi-
ses tõhe ikka põgusamaid tegureid, leid-
ma uusi teid ja püstitama uusi põhimõt-
teid. Suuresti aitab noorsooliikumise ül-
dises käigus kaasa vabataharidustöö, mille
tugevamaid kandetugisid on aga õpiring.
Õpiringidele tuleks meil omistada palju
enam tähelepanu, et saavutada õpiringi-
liikumise abil noorsooliikumises positiiv-
seid tagajärgi, mis omreiti kõigti võima-
lik, kuna ju õpiringide tekkimise raja-
neb just sääraseil motiivil. Võetagu seda
küsimust tõsisemalt ja loogem ÜENÜ osa-
kondade juurde tarviduse korral õpinge,
et avastada uusi võimalusi ja teid lait-
matu kultuuri saavutamiseks.

Homme raadioringhääling.

Trükikunst on ju süüdi selles, et meie
kuuldemele areng teatud määral kannat-
ab; sest kõik, mis viimasel sajandil või
veel enam viimaseil aastakümneil leiutatud,
on määratud silmale: fotokunst, ste-
reoskoop, mikroskoop, kümnetuhandeküün-
laine helgiheitja, mitmevärvitrükk, rotat-
sioonmasin ja projektsioonaparaat, tele-
graaf ja lõpuks film. Me „kuuleme“ suurt
õnnetustest, kuid tegelikult me loeme
neist. Kuid meie kõrv on juba niivõrt
arenenud, et kõik mida me silma kaudu
vastu võtame, näib vastuvõetud olevat ka
kõrva poolt. Kärata võtab me silm vastu
igapäev tosinaid majadevarisemisi, põru-
tavaid plahvatusi, õudseid rongiõnnetusi,
või lärmikaid parlamendiistungeid. Näeme
vaid musti trükitähti või mõjuvaid pilte,
ent kõrvades on tugev aim kõigest sellest.

Ent siis äkki tuli raadio ja tahab hävi-
tada selle silmade ainumaailmavalitsemise.
Kõrvade kaudu peame nüüd tööd andma
nägemismeelele. Sez on ringhäälingu probleem,
mille piirid seni kaugelki pole veel
saavutatud: inimesed peavad jälle kuulma
õppima! Sümfooniliselt kuuleme kuidas
laevad lahkuvad sadamast, sõidavad me-

rel, või maabuvad sadamais, Rooma,
Konstantinopoli, Jerusalema või Kairo
täiesti erinev tänavmüra ringhäälingust
kõrvadesse juhitud peab meis looma opti-
lise pildi, mida seni tajusime silmade
abil. Raadio annab meile oopereid ja ope-
rette ja ringhäälingu jaoks eriti koostatud
draamasid, ent öelge, kas saate neid vastu
võtta, kujutamata „kõlalisi kulisid“, näi-
telava dekoratsioone, tegelasi.

Agaselle juures tunneb muret ka ring-
hääling ise. On kõlalaineid, mis mikro-
foni nõelkõrva „lukku panevad“, need läh-
evad radiokõrva kui kaamelid ja tule-
vad teisel välja kui faasanid, või mõni
lärm, näiteks, pauk, plahvatuse mürts, või
tugev ukse kinnilöömine pole üldse „tõl-
gitav“ ringhäälingu „keelde.“

„Välismaa vastuvõtt detektoriga“, see
oli viimase aja sensatsioon. Iseenesest aga
lihtne. Suurjaam võttis vastu Ameerikat,
saatis selle oma ringhäälingust uuesti õhku
ja detektor kuulaski Ameerikat. Ameerika
ehitab 100-kilovatilisi saatjaid „võõrus-
etendusiks“ Euroopale ja ootab Euroopa
„võõrusetendusi“ Ameerikas.

Kinos rahuldatakse tegevusetuid kõrvu muusikaga, et need maiustavaid silmi ei segaks. Kuid seegi olukord kuulub juba minevikku. Nüüd on kinos tööd nii silmal kui kõrvadel ühenduses ettekantavaga, — häälfilm. Ringhäälingu kuulaja, peatelefon kõrvadel, jälgib silmadega sihitult ümbrust, saab segatud igast liikumisest, sündmusest enda ümber silmade kaudu. Ja iseenesest tõuseb küsimus: miks mitte ringhäälingut ka silmadele?

Traadita-telegraafiline piltide edasiandmine pole enam saladus. Juba enne maailmasõda katsetati piltide edasiandmist läbi õhu Roomast Berliini ja Pariisist Berliini. Nüüd telegrafeeritakse pilte üle ookeani Inglismaa ja Ameerika vahel. Ja Ameerika saadab õhku juba värvilisi pilte. On juba oleviku nähe, et momentpilti New-Yorgi sündmusest mõni tund hiljem võib näha Berliini ajalehis.

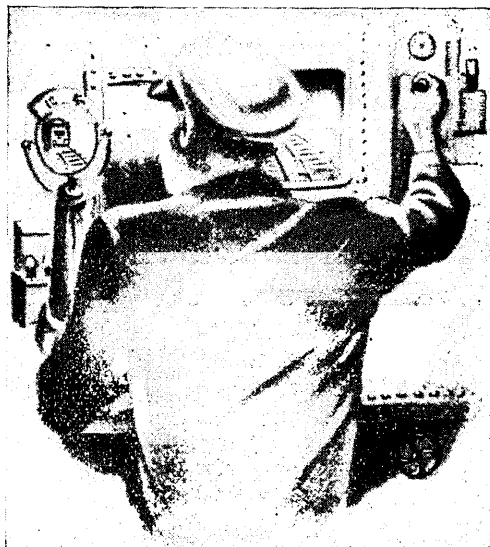
*

Et aga häälfilm, praktiliseks tarvitamiseks oleks täiuslik, tuleb võita seni ülesamatu raskus: piltide üleandmise aeglus. Pilditelegraf peab jaotama pildi paljuiks pisikesiks osiks ja need peab vastuvõtja aparat uuesti seadma kokku. See piltide

Tuleviku õvvaht.

Piip hambus rahulikult raadio-kaugenägija ees istudes kogu valvepiirkond nagu peopesal.

Ühtegi raudteeõnnetust enam tulevikus: raadio-kaugenägija võimaldab vedurijuhil näha ette mitmete kilomeetrite kaugusele.

valguspunktide kokkukogumine võtab aega. Ja kui see kestaks vaid minuteid, oleks see siiski rohkem kui lubatav. Sest filmis järgneb pilt pildile ülikiirelt, et kujutus tekiks „elavast pildist“.

Filmis peab kümme kuni kuuskümmend pilti sekundis läbi rulluma, et inimlik silm näeks seotud tegevust. Et „kaugenägija“ samasugust filmi jälgida saaks, peaks järjekult pidi ülekannet kestma kõige enam kümnendik sekundit. Kuna aga iga pilt traadita telegraafil umbes 10.000 valguspunktiks jagatakse, et teda saaks telegrafeerida, jääks sarnase punkttelegrammi aja pinevuseks üks sajatuhandik sekundit!

Kuid katsed kestavad. On teadlasi, kes on oma katsete üksikasju veel ei avalda, kuid kindlaid tõendusid pakuvad, et piltide edasiandmine kiireneb äärmuseni ja see peagi „raadiofilmi“ teeb võimalikuks.

*

Homme ringhääling: vajutus nupule — kostab kisa, sügav ja perspektiivne; veel kord vajutus, — liigub pilt, helidest, häälest saadetuna; veidi keeramist ja näeme Inglismaad, — poksivõistlust Londonis, ruskalöökidest ja valukarjatustega. Või ilmub Ameerika, jazz-band-lokaalidega ja „Cho-

colate-Kiddie“ mustade nägudega. Või äkki „SOS“, läbilõikav hädakisa, sireenide huilgamine, näeme mõne „Titanicu“ hukkumist, inimlikku surmavõitlust ulgumerel.

Ja ülehõmme võime juba näha plasti-

list, värvilist, kõnelevat ringhäälingu-filmi, kõigis mõistes eluline ja tehniliselt täiuslik. Ainult lihtne vajutus mustale nupule! Kuid see ülehõmme laseb veel paljud üid unistada tarku päid.

Ainetel —dk.

Laula, laula, suukene.

E. Svarzberg.

Kui lugeda ülevaateid ÜENÜ osak. tegevusest, siis näeme, et pea igas osakonnas tegutseb laulu-muusikaharu.

Laul on kunst, mis läheb südamest südamesse, ning mille mõju on otsekohene, kuid seda ainult siis, kui see enam-vähem õige tõlgitsemise omab ja juhataja püsiva töö tagajärg on.

Lugupeet noorsoolased-laulukoorijuhid! Olles ise nii mitmeski org-is laulukoori juhiks, ning tegutsedes ka praegu samal alal, tahaksin mõne sõnaga puudutada neid ras-kusi, millega võidelda — eriti noortel kooridel.

Lehitsedes nimekirja registreeritud koor-est, näeme, et need enamuses on sega-koorid. Raskem on moodustada maal meeskoori, 1) kuna see vajab head-haritud häälematerjaali; eriti I tenor ja II (bass, 2) meil on maa meeskooridel tõkkeks vastava literatuuri puudus. Meie helikunstnik-kuudelt ilmub küll a capella ja soolo laule, samuti ka helitõid muilt muusikavormelt, aga eriti tagasihoidlikult tuuakse päeva-valgele meeskooride laule. Miks?

Arvesse võttes literatuuri on kergem hingata segakooridel, milliseid ka rohkem tegutseb.

Alatihti teeme aga ka nende asutamisel vigu. Tean isiklikult osakondi, kus kooris lauljaid küll on, kuid laul siiski ei edene. Milles on viga? — Minu arvates selles, et koori asutamisel ei maksaks mitte kokku ajada poolt valda lauljaid, kuna neist vast ehk ainult väike protsent omab muusikalise kuulmise ja huvi asja vastu.

Algust tuleks teha ümbruskonnas asu-vate paremate ja väheste lauljatega. Minugi pärast kas kvarteti või kahekordse kvartetiga, kus on võimalikum laule puh-

tamalt ja nüansirikkamalt välja töötada. Hiljem võiks siis liituda kvartetile veel teisi, kes huvitatud muusikast, ning siis oleks rajatud koori tegevus enam-vähem õigele — tasapinnalisele laulule.

Uue kooriga tööle asudes tuleks koori-juhul tõsiselt arvestada järgmiste asjaolu-dega:

1) püüda koorile selgitada nooti — (teooriat), läbivõttes tähtsamaid hädavaja-likumaid osi (tempo, helitõud jne.);

2) tuleks koorile sisseseada hääleseade-tunnid; kus võimalik üksikult ehk häälte-rühmade kaupa;

3) peaks püüdma korraldada võimalikult palju muusikaõhtuid. Kavas: mõningaid referaate samalt alalt, ja ettekandeid nii kuus võimalik.

4) Iga koorijuhhi püham kohus olgu laul-jaile laulurõõmu valmistamine ja nende viisakas kohtlemine ühes täpse distsipliin-tunde sissekasvatamisega, mis laulus väga tarvilik.

On ju palju asjaolusid, mida peaks mai-nima, kuid loodan seda teha edaspidi põh-jalikumalt ja süstemaatilisemalt.

Üks, mida siiski tähtsamaks pean, on järgmine motiiv:

Jäägem rahvalaulu leelotajateks ja meie oma viiside rahvastajaks. Kanname neid talust tallu, külast külla.

Unustame täielikult ärkamisaegsed vai-musünnitused Fr. Altilt, Schmilzerilt ja teistelt, kuna meil eestlaste hulgas kül-lalt tüsedaid noor- ja vanu lauljaid — alates K. A. Hermanniga ja lõpetades E. Võrgu ja teistega.

Saagu laul meile armsamaks kunsti-alaks rahvusmüürile ehitatava laulukandli luulelõngade helistajaks. Selleks jõudu, armastust töö enese vastu!

Laul teeb rinda rõõmsaks!..

Peeter Süda

surma 10-dal aastapäeval.

Möödunud on 10 aastat, kui 3. aug. 1920. a. Manalasse varises meie andekaimaid muusikamehi helilooja Peeter Süda. Täis elujõudu ja värskust, just siis kui loomisvõimed ja tahe küpsena tema suures andes avalduma hakkasid, just siis, kui ta meie kõrgema Muusikakooli alguspäivil suure hooga töötama hakkas — tuli ootamata raske haigus — ja sellele järgnes surm. Ei tahaks nagu uskuda, et nüüd juba möödunud sellest 10 aastat. Ei saanud ta näha iseseisva Eesti kiiret arenemist rahvuslikus suunas, milles just eesreas sammunud meie muusikapere.

Peeter Süda armastas ülekõige orelit, esines orelit virtuosina, millisena oli sügavamaid eesti organiste. Ka komponeeris ta peamiselt ainult sellele instrumendile. Koorile on ta loonud ühe laulu: fuuga rahvaviisile „Linakatkuja.“ Seepärast on P. Süda kui helilooja laiadele hulkadele vähetuntud. Vaatamata sellele, et ei ole P. S.

looming eriti suur, annab kõik see, mis ta meile pärandas, tunnistust tema omapärasest rahvuslikust joonest ja suurest andest.

Meie, noorsoolased, hindame kõrgelt rahvuskultuuri, aga meie ei tohi unustada teerajajaid; ka kadunu P. Süda kuulub omal alal nende hulka. Püüdkem soodustada rahvusliku kultuuri loomingu ja ärge unustagem neid kes sellel alal tegutsenud. Need on rahva parimad pojad, ta tähiste püstitajad, rahvusliku au ja uhkuse väljendajad. Mälestades oma varisenud vaimukangelasi, toome lugupidamist ühtlasi ka oma rahvusliku loomingu kehas-tajaille, väljendame usku oma edusse ja kindlat tahet saada paremaks, täiuslikumaks oma arenemise teel.

Saagu Peeter Süda 10-aastase surmapäeva puhul kindlamaks mõte: „Tun-nustagem oma vaimlisi tegelasi, pidagem pühaks nende mälestust!“

Noorsoolasi Riisiperest.

Mälestusi vana-eestlastest.

„Eesti Noorusele“ kirjutanud **P. A. Speek**, Washingtonist.

I.

Setuke ja harjuke — need kaks rändajat külakaupmeest ja küla-inimkonna iseäraldust Vene-aegses Eestis — äratasid minus erilist huvi, kui ma talus alles veel väike poisike olin — umbes poolsajandit tagasi.

Minu huvi nende rännik-kaupmeeste vastu ei piirdunud mitte üksi sellega, et ema kauples teinekord setult minu jaoks maheda häälega savipilli pealekauba ja kasuisa ostis paaril korral harjukeselt mulle teravalt läikiva käänispeaga noa — „eht viskari“ umbes 25 — 30 kopika eest, mis mulle tol ajal haruldaseks suureks summaks näis olevat. Ent minu huvi äratas ka nende rännak-kaupmeeste müstiline isik.

Sagedasti, kui setuke ehk harjuke oli läinud, sadas minu poolt kas emale ehk kasuisale küsimusi kaela kui vihma: mikspärast ta teisiti rietatud on kui meie inimesed, miks ta nii antsakalt räägib, kust ta oma kauba võtab, kas setuke kausid ise teeb, miks ta oma kauba päris jumala-muudu ära annab tühja-tähja kaltsude eest, mis ta viimastega teeb, jne. jne.

Vastused olid, kas liig lakoonilised, ehk ka päris põiklevad, igatahes mitte kõigis asjus mu uudishimu rahustavad. Õeldi, et setuke ja harjuke tulevat Venest Peipsi tagast, kui kaugel aga see meilt on, ei saanud selgeks. Harjuke ostvad kauba hulgana suurest poest linnas ja saavat sellepärast kauba odava-

malt. Aga kas setuke kausid, potid, pillid ise teeb, ehk laseb neid kellegil teisel teha, samuti ka, kas ta närudest paberi ise teeb — see mustest rābala-nārudest ilusa puhta paberi tegemine näis mulle päris uskumatu olevat — ehk teeb seda imet jällegi mõni teine — see kõik jäi mulle poolenisti küsimusmärgi alla.

Panin tähele, et harjukesest peeti mu kodus rohkem lugu, kui setukesest. Kui harjuke meil ööbis, siis tehti talle voodisse ase, kui aga setuke, siis lasti ta põrandal, kas kotil või ka lihtsalt lahtistel õlgedel magada.

Ka on meeles järgmine lugu:

Kord suvel jättis setuke oma kauba-korda külavahelisele teele ja tegi ümbritsevates taludes ringkäigu, naisi kutsudes kaltse kokku korjama ja nende eest kausse, potte vahetama.

Ka minu ema korjas kaltsud punt-rasse ja läks, mina aga särgiväel, püks-teta paljasjalul vudisin ta kannul, ilma et ema minu tulekut tähelegi oleks pannud. Setu koorma ümber oli juba väikesel viisil laat käimas. Sinna oli kogunud kari külanaisi. Kauplemine, kausside kõlistamine, kaltsude sorteerimine ja kaalumine oli täies hoos. Aeti elavalt juttu, heideti nalja ja naerdi, nagu laadal kunagi. Mõned naised lubasid enestele setu aadressil isegi niisuguseid naljatusi, mille kordamist paber välja ei kannata. Minu ema, niisuguseid ütelsi kuuldes, hakkas naisi häbits-tama, et nad mehele niisuguseid laia-suulisi asju tihkavad ütelda. Seal aga sähvas keegi naine, et ega's setu mees ei ole. Setu pahvatas haavatult naerma, tähendades, et kas tahad et ma sulle näitan, et ma mees olen. Seal aga silmas ema mind ja käskis niisugusel toonil mind minna tagasi, et ma jala-maid kodu poole putket tegin.

See külanaise ütetus, et setu mees ei ole, pani mind mõtlema. Kui pärast emalt asja kohta seletust pärisin, sai see nii kurjaks, et mind tõsiselt ähvardas karistada.

Setu sai aga selle läbi veel rohkem müstilisemaks minu silmis: ei ole mees, oskab aga savist kausse ja pille ning

rābalatest ilusat puhast paberit teha, muidu sirge, kasvult pikem kui kasuisa, ka habe suurem, aga ei ole mees? — imestasin ma eneses.

Rakendasin ennast unistusse, et kui suureks kasvan, siis lähen tingimata Venesse Peipsi taha vaatama, kuidas setukesed ja harjukesed seal elavad ja mis nad seal õieti teevad, eriliselt aga, kuidas setu savist pille ja rābala-kaltsudest paberit teeb. Ent setuke oli mulle hoopis huvitavam kui harjuke.

* * *

Ja mu poisikese-põlve unistus kord Setumaad külastada läkski täide — päris endamisi ja hoopis suurejooneli-semalt, kui kunagi kavatsesin. Nimelt sattusin meheas Setumaale setude hulka mitte ainult neid vaatama, vaid ka nende seas ja nendega ühes töötama tervelt paari pika suve jooksul, 1899 ja 1900. Tegin seda Pihkva kuberman-gu Zemstvo statistika büroo välja-tõ-lise või uurijana. Minu ülesandeks oli büroo jaoks setude majapidamist, maa omandust, harimist, saaki, sissetulekuid ja väljaminekuid jne. maa ümberhinda-mise suhtes üleskirjutada külast külla ja perest perre. Seda tööd aga oli nii-palju, et ma üksi ei jaksanud seda tähtajaks lõpule viia, nii et teisel suvel kutsusin enesele Tartust Evald Dolfi, Gotlieb Ast'i ja O. Rüteli, tolleaegsed Eesti üliõpilased, appi.

Oma ametliku igapäise töö kõrval oli mul ju ka oma enese eri-huvid setude suhtes. Muidugi ei olnud need huvid enam mu poisikesepõlve huvid, sest ma olin ju vahepeal koolis teadma õppinud, kus ja kuidas savist kausse ja pille ning rābalatest paberit valmistatakse.

Minu era-huvi pearaskus oli nüüd setude rahvuse küsimuses, setude vahe-kord venelastega idas ja eestlastega läänes, setu keel, usk, haridus jne.

Kahjuks aga ei olnud ma neil aladel mingisugune eriteadlane. Järjekult võisid minu tähelepanekud olla pealis-kaudsed ja ainult üldise iseloomuga. Panen oma tähelepanekutest, mis mul veel meeles on, mõned siin kirja.

Setukeel tuli mulle eesti ürgkeelena ette. Ta näis mulle oma iseloomu poo-

lest olevat hoopis algupärasem ja rikkam keele idioomidest ja piltlikkudest kõnekäänudest, kui eesti keel. Ka tundus, et ta välismõjude all vähem kannatanud oli, kui praegune eestikeel.

Sellegipärast on venekeele rüvetav mõju siin ja seal setukeelde tunginud. Näiteks, oli venekeel oma kurgustkugiseva *ы*, laialt ladiseva *л* ja pikalt susiseva *с* nii mitmesse setu sõnna pesitanud. Ka oli setudel sõnu venekeelest laenatud, kas algupäralises ehk moodustatud vormis. Ligilähedalt iga kümnes setumees oskab enam ehk vähem venekeelt, kuna viimast oskajaid setunaisi leidus harva üksikutena, vahest saja hulgas üks ehk kaks.

Hoopis erilise ja mulle päris üllatavana nähtena tuli ette dualism setu sõnastikus, kõige pealt aga nimisõnades, mis selles seisis, et setu nimetas mõnda asja korruga kahes keeles, veneja setu keeles, näiteks: tapora-kirves, saloma-õlgi, seni-koda, vodka-viina, matka-imä, rabota-tüõ jne. Seda nähet panin ma küll sagedamini tähele setu külades vene külade naabruses, kui mujal Setumaal. Tegu ja omadussõnades ma ei kuulnud sarnast dualismi peaaegu sugugi ettetulevat. Asesõnades kuulsin paarile korrale „see-эго“ tarvitamist. Seda silmaspidades ja samuti ka seda tähele pannes, et kui setudelt küsisin, mis rahvas nad on,

siis kuuldus vastuste hulgas ka ütelist: oleme see rahvas, mis muud, tuln ma mõttele, et kas sõna „setu“ ei tulegi kokkuliidetud sõnadest „see-эго“, — „see-эго“ rahvas ja vähe muudetult „setu“ rahvas?

Et aga siiski niisugune sõna „setu“ tekkimise lugu mulle liig kunstlikuna ja väga nõrkadel jalgadel näis seisvat, pöörasin ma oma sõna „setu“ tekkimise „juurdluse“ hoopis teisele teele, nimelt sõna „sõda“ juure. Nagu teada on Setumaa kaugemas minevikus sõdade alaline tallermaa olnud. Lõuna-Eestis, eriliselt aga Tartu- ja Võrumaal, tarvitatakse õige sagedasti sõna „sõda“ ka kauge mineviku tähendusena: „sõja-ajane“, sellest „sõtu-ajane“. Mõiste „sõtu-ajane“ oli ka setude hulgas tuntud, kas aga algupärase või Eestist importeeritud mõistena, seda ei jaksanud ma enesele teha selgeks. Igatahes mulle näis, et sõna „setu“ tekkimine sõnast „sõda“ oleks rohkem loomulik, kui duaal asesõnast „see-эго“.

Et ma aga sõna „setu“ tekkimise kohta sõnast „sõda“ mingisuguseid tõendusid ei leidnud või neid tähele panna ei osanud, siis jäin ma lõpeks sõna „setu“ tekkimisega ikkagi kuivale. Kas selle sõna tekkimisega Eesti keeleteadlased on senini tegemist teinud ja missugusele otsusele on nad jõudnud, seda ma ei tea. (Järgneb.)

Eesti rahvariided.

Kuigi rahvariidet tuntakse ja pooldatakse rahvuslikkudel pidudel ja muil juhtudel, ei oleks üleliigne alla kriipsutada mõnd iseloomulikku joont, mida moderniseerimata riietuse juures tuleks arvesse võtta.

Tuleb vahet teha abielus ja vallalise naise vahel. Esimene kannab sunduslikult pääkatet, kuna neiu liigub lahtiste juustega või tarvitab päälõnga, pääpäela või laiemat (4—6 sm) võru — pärga, mis kaunistatud litritega (ka tikandusega). Seljal ripuvad värvilised päelad.

Käised valmistatakse ikka mingist peenemast materjalist ja sedavõrt lühikesed, et nad ei kata vööd, mis kaks-kolm korda ümber keha seoti, nii et otsad ripusid puusade kohal (kas ühe või mõlema puusa kohal).

Kui pidurüül on käised allakriipsutatud elava liltikandusega, mis üldiselt asetub rindade kohale, ka madalamale. Esimesel juhul on all lai pits, teisel — kitsam. Ka krae on kaunistatud kitsalt. Ka õlalappi kaunistatakse, kuid see pole olu-

EESTI NOORUS

line. Soovitavam on jätta see ilma, bluus ainult võidab tervikuna. Samuti jäetagu ka värvilist kaunistust ära, sest krooked kaunistavad juba isegi.

Bluusina kanda võib ka nii nimetatud särki laiade varukatega ja tihedate nõel kurdudega (Steppfalten), mis asendavad kaunistuse ja kui nad hästi korraldatud, jätavad peenemaitselise valgetikanduse mulje (vaata pilt nr. 2).

Puhtpraktiliselt on soovitatavam kaunistust eririba tikkida, äärestades riba sämp-pistega, ka heegeldades, ning käega bluusi külge õmmelda, et pesu ajaks kõrvaldada, sest tikandus ei salli keetmist. Samuti tulevad litrid eemaldada ja alles pärast triiki-mist uuesti kinnitada.

Seelik pikitriibuline on üldiselt pikavõitu. Nõue oli, et vähemalt sääremarja kattis. Laius oli aga uhkuseks 4 kuni 6 küünart. Viimast kurrutati (volditi) värvli juures. Seeliku kohalhoidmiseks traksid, veel parem aga pihik, mille külge kõrt nõõbitakse või õmmeldakse.

Ja põll. Alul oli ta ainult abielunaise tunnuseks. Võiksime selleks teda rahvariide juure jätta. Kui ehteasja teda kaunistati. Põll 1) valgest linasest riidest kirjutikandusega — linaste lõngadega. Veel vanaaegsem saaks põll, kui keskele tarvitada punast ja valget kirja kretongi, ääreks ühevärvilist punast ja tikanduse kohale

valget, kuhu muster tikkida punase lõngaga. Tikandust äärestab roheline ja kollane (kuld) pael. 2) Valmistada tüllist või mõnest õhukesest valgest riidest. Tikandus valge pärlilõngaga tülltöö tehnikas.

Pärg. 1) Ümberringi ühekõrgune — umbes 5 sm. Pikkus — päa ümbermõõt. Punasele või mustale satäänpõhjale õmmeldud suured kuld või hõbelitrid. Taga pikad värvilised siidipaelad. 2) Ees vähe kõrgem, kügedele vajub mada!ama!e, põhjaks punane satään või siid, tikitud kuld-litrittega, mille keskel väikesed pärlid. Taga pikad värvilised siidipaelad.

Kuigi väikesed jooksid ringi rahvariide ajal ainult pikas särgis ja alles vanemates aastates riietus sarnanes suurte riietusele vastavalt. Teadagi õhu ja päikese pärast peame seeliku lühikese hoidma, samuti andma ka käsivartele ja kaelale vabadust. Joonisel on näidatud kaks kleiti: 1) seelik ja pihik, kokku õmmeldud täienduseks kirjatud seotav põll. Pihik mingist tumedast ühevärvilisest riidest, seelik triibulisest. Särk kroogitud kaelusega, lühikesed varukad, täienduseks sõlg või prees. 2) Teine kleit — käised ja seelik, vöö. Kõik nii nagu suurtel, ainult väikesed mõõdud.

Kirjutis „Eesti rahvariided“ on äratrükitud ajakirjast „Eesti Naine“ nr. 7, 1930 a. toimetuse lahke loaga. Samuti on meile piltide klišeed tarvitada antud. „E. Naise“ täh. nr. juure lisatud lõikelehel on ka vastavaid lõikeid rahvariide kohta.

Uus kord vabaharidustöös.

Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt on maksma pandud uus korraldus rahalise toetuse andmisel kursuste korraldamiseks. Need kursused kõigepealt peavad vastama järgmistele nõuetele:

1) kestavad kolmest päevast kuni kahe kuuni, kusjuures kursuste töötamispäevad võivad tarbekorral olla lahutatud vahepäevadega; 2) töötavad haridus-sotsiaalmin. poolt heakskiidetud kavade järgi; 3) on kohal avalikult välja kuulutatud; 4) töötavad vähemalt 15 osavõtjaga, kes vähemalt 16 aastat vanad; 5) on maksuta või maksulised, kuid viimasel puhul maks päeva kohta ei tõuse — üld- ja tehnilise hariduse alal üle 25 senti, tehnilis-oskuslikul alal — üle 50 senti.

Seni maksis toetusi seltskondlikele org-idele otsekohe haridus-sotsiaalministeerium, nüüdsest peale toetused üldise ja tehnilise hariduse kursuste korraldamiseks antakse:

Eesti Haridusliidule, Ülemaalisele Eesti Noorsoo Ühendusele, Eesti Karskusliidule, Piirimaade Seltsile ja Vene Haridusseltside Liidule.

Toetused tehnilise hariduse ja oskuste õpetamise kursuste korraldamiseks antakse: meeskäsitöö kui ka tikanduse ja kudumise alal — Eesti Kodutööstuse Edendamise Kesksele; naiskäsitöö, kangakudumise ja kodumajapidamise alal linnades ja alevites

— Eesti Naisliidule, maal Maanaiste Kesksele. (Erandeid teeb vajaduse korral haridus-sotsiaalminister).

Loeteldud keskorganisatsioonidele antakse toetust kursuste korraldamiseks, kas: 1) nende keskorg-ide omal algatusel ja korraldusel, või 2) kohapealsete org-ide algatusel ja korraldusel ning mõne nim. keskorg-i kaastegevusel.

Lühiaegsete kursuste korraldamiseks määratavat riigi rahalist toetust võivad toetuse saajad kasutada: õppejõududele tasu maksmiseks, õppeabinõude, seadete ja tööriistade muretsimiseks ning haridus-sotsiaalministri erikorraldusel ka õppejõudude sõiduraha tasumiseks. Muretsetud õppeabinõud jäävad toetustsaavale keskorg-ile, kes neid on kohustatud andma tasuta tarvitada järgnevatele kursustele.

Iga eelarveaasta aluks esitavad eelnim. keskorg-id haridus-sotsiaalministeeriumile kava ja eelarve oma tegevuse selle osa kohta, milleks soovivad toetust. Toetus määratakse kolmes osas: aprillis, oktoobris ja jaanuaris. Eelarve aasta lõpul esitab toetuse saaja aruande riigi toetusel sündinud tegevuse kohta.

Keskorganisatsioonid on kohustatud alati olema teadlikud kursuste käigu ja tulemustega. Kõik lühiaegsed kursused kuuluvad peale selle koolitöötajate järelvalvele.

Ringvaade töömaile.

Noorsoo suvipäevad Otepääs.

Eesti Noorsoo Karskusliidu korraldusel peeti 21.—24. juunil Otepääs noorsoo suvipäivi, milledest osa võttis umbes 200 noort keskkoolist, glikoolist ja väljastpoolt kooli.

Kandis noid päivi elurõõmus elureformistlik vaim, kus töökoosolekud vaheldusid yhislaulu, yhismänge, muusika, deklamatsioonide, piduliku rongikäigu ja jaanitulega ajaloolisel Otepääl Linnamäel. Need päe-

vad tõestasid, et pole ainult tyhje sõnu mag. A. Anni „tulekõnes“ lausut meie noorsoo karskusliikumise iseloomustus: „Meie mõistet karskus ei ole ainult negatiivne, kitsas keeld, vaid see on, see olgu positiivne karskuskultuur! Selle siht ei ole mitte ainult tervislikum, sotsiaalsem ja eetilise kultuur, vaid ka elamusrikkam, rõõmurikkam, ihaldetavam, kui vana myrgitet kultuur, elamisväärssem igale yhele.“

Töökoosolekuil käsitleti sportimise vaimlist ja esteetilist hingestamise tarvet,

matka-, rännu- ja laagrielu, noorsooliikumist, noorsoo karskusliikumist, noorsoo isetegevust yhistevuses, noorte ilukirjanduslikust loomingust jne.

Pyhäjärve pargis kanti ette vabaõhu ettekandena keskaegne moraliteet „Iga-mees“ ja Pyhäjärve Sõsarsaaril peeti hardustund, võeti osa Otepää karskusselts „Edasi“ juubelipidustusist ning peeti E. N. K. kirjavahetajate liigete I konverents.

Noorsooliikumise kohta mõtteid vahetades selgus, et koolinoorsooliikumine on uuesti lähenemas kõigi keeldude kiuste radikaalselle noorusautonomistlikule alusele, olles kant sügavast eetilisest, esteetilisest ja elujaatavalt elurõõmsast väimust.

ÜENÜ elust:

„President“ Meikop.

Keskjuhatus.

Viimasel Esituskogu koosolekul valitud ÜENÜ keskjuhatusel liikmed on ametid jaotatud järgmiselt:

Esimees: A. Meikop, abiesimees E. Riisman, abiesim. V. Rooberg, laekur: E. Martinson, peasekretär R. Inghland, sekretärid H. Uesson ja H. Nõmmik, vahajaid dr. H. Kukki, „Eesti Nooruse“ talitusejuht H. Hasenbuš.

A. Meikop

sõilis ÜENÜ esindajana Slokho'mis peetavale Rootsi rahvuskultuurilise ühingu juubelipidustusile 2-4. aug. Seal jätkas ta reisu

Saksamaale, Frankfurti O. ä. kus korraldatakse Saksa ja Inglise noorsooühingute algatusel suur rahvamuusika ja rahvakunsti kursuse. Algatajaks on ka meile tuntud inglise noorsoo juht R. Gardiner.

Tuleval aastal võtab 100 liikmeline Inglise-Saksa esitustrupp ette pikema ringreisi põhjamaal, esinedes rahvastantsude, rahvamuusika, näidendide, nukuteatriga. Antakse kirikutes vana kirikumuusika kontserte, esinetakse vabaõhumängudega jne. Eestis kavatakse oodatud külaliste rühm esineda Tallinnas ja Tartus.

Valgjärve laulupäev.

24. aug. kavatakse ÜENÜ Valgjärve osak. korraldada laulupäeva, millest osa võtma palutud on 30 ümberkaudset koori. Siinkohal palub Valgjärve osak. kõiki ÜENÜ osakondi, kellel

võimalik laulupeost osa võtta, külastada sel puhul Valgjärvet. Kavas on Tartu laulupeo laulud.

ÜENÜ Nurzi osakond

asutati 1927 a. 26. juunil keskkooliõpilaste Elmar Marana, Arnold Meltza, Juhani Egele, Artur Hallopi, August Hartmani, Rudolf Liiva ja üliõpilase August Pähna algatusel.

Alul osakonna tegevus arenes hoogsalt, kuna sinna koondus ka kohalikke õpetajaid ja vilunud seltskonnategelasi. Nii möödus esimene aasta. Siis tekkis mingi arusaamatu konflikt ja vanemaid tegelasi lahkus. Viimaks rahaline kitsikus ja vallavolikogu vastutulematu panid lõkke noorte teotsemisele. Sellest hoolimata rühiti edasi, noortele omase tahtejõu ja energijaga võideti takistused. Kuigi pole veel saavutatud kindlat tasakaalu, kuid — püsimatult edasi ja käes on seegil

Tegutsetakse kirjanduses, näitekunstis ja spordis, eriti just viimases. Paremaid tagajärgi on saavutanud: 100 m Joh Lillmann — 12,4, kaugushüpe hooga Peeter Mango — 5,85 m, kaugush. hoota Joh. Lillman — 2,98 m, kõrgush. hooga P. Mango — 1,55, oda Aug. Hartman — 43,78 m, kuul Aug. Hartman — 10,17 m ja 200 m ujumine Aug. Hartman — 3,42,0.

12. jaanuaril 1930 a. valitud juhatusel koosseis on järgmine: Aug. Hartman, Elmar Maran, Joh. Lillman, Elm. Hartman, Juh. Egel, Aug. Toom ja Art. Hallop.

Haeska sai raamatukogu.

Paar kuud tagasi otsustas ÜENÜ Kaljula osakond omale asutada raamatukogu, mille järel vajadus suur. Valiti raamatukogu toimikond, kuhu kuuluvad, esimees A. Iisberg, kirjal. A. Tober ja P. Sarapik. Nüüdsest on juba üle 150 raamatu muretsatud. Osak. liikmeile on raamatud tarvitada tasuta, võõrastelt võetakse 8% raamatute hinnast.

Arusaare osakonna elust.

1929 aasta 20. mail kogunesid Kõo valla noored Arusaare Tuleõrje seltsimajja kokku, et asutada koondis, mille kaudu astuda võiks suurde ÜENÜ-sse. Üksmeelselt otsustati asutada ÜENÜ osakond Arusaare.

Esimesse juhatusesse valiti: Eugen Konks - kirja-toimetajaks, Joh nnes Lepik abiks, Theodor Käspär — esimeheks, Anatol Kolts — abiks, laekahoidjaks — Mihkel Tomson. Suveajal oli tööd palju põllul ega olnud päeval võimalusi ühenduse tööks aega lubada. Tuli võtta aega juhatusel koosolekuteks magamis ajast. Sellega ei olnud rahul vanemad, kes hommikul vaeva nägid koosolekumeeste äratamisega. Suve jooksul oli kümneid koosolekuid mis lõppesid hommikul kella 2 paiku. Siiski oli töö tagajärge. Kaheksa päeva peale asutamist kuulutasime välja spordivõistlused 2 juuniks.

Võistlustel korjasime vabatahtlitselt toetusraha, tseki raamatuga. Nii kogus meile mõnesajaline kassa.

EESTI NOORUS

Kaks kuud tegutsesime, siis oli osakonnal omanduseks käsipalli võrk ühes kahe palliga ja kassas 5000 senti raha. Kohe tuli ka tagasitõmbumine juhtivates osades. Laekahoidja ei olnud omal kohal ja see tegi tusk. Ka tuli väljatõrjumisele alkohol, mille võimusesse oli läinud sinne noorsugu.

Asjasse tõi pöörde järgmine peakoosolek, kus oli alkoholi küsimus kaalul. Et hoida noori alkoholist eemale, otsustati kõigiti mõjutada alkoholi mitte tarvitamist. Peakoosolek otsustas lubada osakonna korralikkudel liigetel kanda ühist peakatet valge põhjaga — rohelist äärel. Samal koosolekul asutati osakonda tegevusharud ja valiti neid juhtima: kirjanduse haru — Paul Valtmann, Muusika h. — Jaan Paju, Kehakultuur h. — August Mets, Maleharu — A. Riisk, Karskus h. — Th. Kasper, Põllumajandus h. — Hans Tapper, Laulu h. — Adolf Käärt, Pidu toink. — Dr. Aleksandra Vain, prld. Anna Valk ja Linda Erm.

Sadrametsa osak. 5-aastane.

12 juulil pühitses Sadrametsa osak. oma viienda aastapäeva. Kavas oli referaate, naljandeid j. n. e. Ettekanded õnnestusid hästi, samuti võis eelkorraldusega rahul olla. Eriti ilusalt oli chitud peo ruum. Tervitustelegramme oli ÜENU Sänna osak. ja osak. asutajalt hra Karl Laanelt. Suusõnaliselt ütlesid tervitusi ÜENU Sadrametsa osak. I juhatusel nimel prl. Paula Post, ÜENU Kõrgepalu osak. nimel ns. Arn. Kõivu-

mägi ja Sadrametsa Masinatarvitajate Ühingu nimel hra. Jaan Laane. Viis aastat on tehtud energiliselt tööd. Tänu kõigile neile noorsoolasile ja juhatusliikmeile. Soovin veel palju sarnaseid edurikkaid aastaid ÜENU Sadrametsa osakonnale, ning väsimatut tahet tegutsevaile noorile.

August Moks.

Osakondade aastapäivi.

Augustis:		
Tori	osak. 3. 8. 24.	adr. Tori.
Kadja	— 4. 8. 24.	„ Triigi p. ag.
Sänna	— 8. 8. 25.	„ Sänna.
Ahja	— 8. 8. 26.	„ Ahja.
Vägeva	— 10. 8. 24.	„ pk. 26. Vägeva.
Kaljula	— 18. 8. 29.	„ Haeska, Haapsalu.
Metsanurga	— 21. 8. 21.	„ Triigi p. ag.
Näo	— 21. 8. 29.	„ Näo pk. Tapa.
Kaiu	— 23. 8. 21.	„ Kaiu p. ag.
Hattu	— 23. 8. 25.	„ Kloostri, Vasa- lema.
Põlli	— 24. 8. 24.	„ 6 kl. algk. Var- bola.
Järva-Jaani	— 25. 8. 23.	„ Järva-Jaani
Torma	— 28. 8. 27.	„ Rääbise, Sätsuvere p. ag.
Septembris:		
Tõnuvere-Nurmetu	— 12. 9. 26.	adr. Porkuni.
Voka	— 12. 9. 26.	adr. Voka as. Oru p. ag.
Elva	— 22. 9. 29.	„ Valga m. 9. Elva.

Sport:

ÜENU Tall. osak. võistlusretk Pärnu.

Juulikuu 5 päeval ÜENU Tallinna osak. noored sportlased sooritasid ühissõidu Pärnu, et seal ses ilusas supelinnas kaks päeva võistelda kergejõustikus noorkarskus-sportühingu „Vapruse“ meeste ja naislega.

Igal võistlusalal esitasid kumbagit ühingut kaks sportlast, kusjuures punkte arvestati: I koht — 5 p. II k. — 3, III k. — 2, IV k. — 1 p. Juba esimesel päeval noorsoolaased saavutasid 11 punktilise edu (54:43), mida järgmisel päeval suurendati 25 peale. Kogusummas võitis ÜENUTO 99 : 74. Paremaid tagajärgedest paistsid silma ns. R. Laasi kõrgushüpe 1,70, Pärnu Petermanni 1500 ja 5000 m jooksud aegade 4 18,5 ja 16.01,9 (mõl. uued Pärnumaa rekordid) 800+400+200+100 m teatejooks ja prl. Jürgensoni kaugushüpe.

Võistlustagajärjed:

100 m: 1. Haitov (Vaprus) 12,2; 2. Lepp (ÜENUTO) 12,3; 3. Joller (Ü); 4. Puust (V)
kolmikhüpe: 1. Lepp (Ü) 12,32; 2. Laas (Ü) 12,19; 3. Haitov 11,71; 4. Puust 10,70.
kõrgushüpe: 1. Laas 1,70; 2. Oja (Ü) 1,65; 3. Haitov 1,60; 4. Kangur (V) 1,50. Ka Kuuse (ÜENUTO) väljaspool koosseisu hüppas 1,65.
— kaugushüpe: 1. Haitov 6,13; 2. Kangur 6,09; 3. Jänes (Ü) 5,97,5; 4. Oja 5,83.
1500 m 1. Peterman (V) 4,18,5; 2. Klemmer (Ü) 4,18,9; Pulk (V) 4. Hollman (Ü)

Sadrametsa osak. juhatus: istuvad vas. Aug. Moks (kirjat.), Jaan Liiv (esimees), Aug. Reinhold (laekahoidja), seisavad vas. Leo Post (kirjat. abi) ja Alfred Harju (esim. abi).

EESTI NOORUS

kuulitõuge: 1. Piir (Ü) 11,57; 2. Laas 11,27; 3. Puusild (V) 11,23; 4. Kangur (V) 9,92.

ketas: 1. Piir 33,12; 2. Puusild 32,74; 3. Laas 30,66; 4. Soovik 29,21.

oda: 1. Soovik (V) 44,56; 2. Rømmelgas (Ü) 43,70; 3. Puusild 42,30; 4. Piir 42,26.

5000 m 1. Peterman 16,01,9; Pulk (V) 16,45; 3. Veske (Ü) 4. Salit (Ü).

400 m 1. Hohensee (V) 55,3; 2. Hollmann 57,0; 3. Kontus; 4. Kuuse.

4×100 m teatejooks: 1. ÜENÜTO (Jänes, Joller, Lepp, Kuuse) — 48,2; 2. „Vaprus“ — 48,4.

800+400+200+100 m teatej.: 1. ÜENÜTO (Klemmer, Lepp, Jänes, Joller) — 3,42,3; 2. „Vaprus“ 13,43,7.

Naisalad: 100 m: 1. Jürgenson (Ü) 14,1; 2. Lemberg (Ü) 14,2; 3. Spiegelberg (V); 4. Udikas (V).

kõrgush.: 1. Jürgenson 1,25; 2. Lemberg 1,20; 3. Tomingas (V) 1,10 Udikas 1,05.

kaugush.: 1. Jürgenson 4,76; 2. Lemberg 4,33; 3. Tomingas 3,84; 4. Udikas 3,47.

4×60 m teatejooks: 1. ÜENÜTO 35,0; 2. „Vaprus“ 36,5.

Samal ajal viibis Pärnus ÜENÜ „Hõimla“ jalgpallimeeskond, kes võistlõs Pärnu „Vapruse“ ja „Tervise“ meeskondadega. „Hõimla“ käsi käis halvemini. Mõlemad mängud kaotati, „Vaprusele“ 1 : 4 ja „Tervisele“ 0 : 4.

Viljandis asutalud ÜENÜ osakond elas vahepeal vaikset organiseerimise aegset elu. Kavatsed edaspidi elavat tegevust avaldada. Praegu on moodustamisel oma korralik jalgpalli meeskond.

Valgjärve osakond

korraldas 27. juulil Järvesalus spordipeo kergejõustiku võistlustega ja lavaliste ettekannetega. Võistlustel, kus oli osavõõtjaid ka väljaspoolt, said punktide järele kolm esimest kohta Valgjärve osak. kuuluvad nrsl-d: I k. R. Anton (paremad saavutused: kõrgus 1,65, kaugus 5,92, teivas 3,00), II k. K. Inf, III k. F. Mõrd. Naiste võistlustel tuli esimesele kohale nrsl. A. Anton.

Noorsoolasi Eesti esivõistlusil.

27. juulil peeti Tallinnas Eesti esivõistlusi kergejõustikus naistele, millest võttis osa ka ÜENÜ Tall. osak. naissportlasi. ÜENÜTO tuli üldiselt teisele kohale omandades 29 p., Tall. „Kalevi“ 54 p. kõrval. Üksikuid tagajärgi: 100 m: Teitelbaum (Kalevi) 12,9; 2. Kelder 13,6 (eeljooks 13,2) 3. Jürgenson 13,8 (mõlemad ÜENÜTO-st).

Kaugush.: 1. Teitelbaum 5,27, 2. Lemberg (ÜENÜTO) 4,62 ja 6. Jürgenson 4,37.

Kuulis nr-l. Meldorfil 5. koht tagajärjega 9,54. Kettas Melldorf samuti viies — 26,24.

400 m. jooksus üllatas B. Jürgenson, kes kogu aeg oli kannul seni teistest klass kõrgemal olnud

S. Teitelbaumil. T. aeg 62,8, Jürgensonil 63,0. Teatejooks 4×100 m. ÜENÜTO naiskonna aeg 56,0.

Meeste esivõistlusil Tartus jooksis A. Klemmer (Tall. osak.) 1500 m. ajaga 4 m. 18,5 sek. tülles kolmandaks ja 5000 m. neljandaks ajaga 16 m. 28,7 sek.

ÜENÜ paremaid saavutusi kergejõustikus.

60 m.	M. Kalbus	7,4	1926
100 m.	G. Jänes	11,8	1929
200 m.	V. Elberg	24,3	1929
400 m.	V. Elberg	55,0	1929
800 m.	A. Klemmer	2,06,6	1929
1500 m.	A. Klemmer	4,15,2	1929
3000 m.	A. Klemmer	9,17,5	1929
5000 m.	A. Klemmer	16,28,7	1930
4×100 m.	Tall. osak.	48,2	1930
4×400 m.	„	3,49,4	1929
800+400+200+100 m.	Tall. osak.	3,41,3	1930
10×100 m.	Tall. osak.	2,06,5	1927
Kaugush.	E. Tamm	6,24	1928
Kõrgush.	R. Laas	1,70	1930
Kolmikh.	O. Kuika	13,18	1929
Teivash.	R. Anton	3,00	1930
Kuul (7,25)	Kruusiauk	12,19	1929
„ (5,44)	O. Künkamees	13,50	1928
Ketas (2 kg)	K. Schleier	36,81	1929
„ (1,5 kg)	K. Karu	43,09	1930
Oda	O. Kuika	46,60	1929

Naisalad:			
60 m.	J. Parts	8,4	1928
100 m.	T. Kelder	13,2	1930
200 m.	B. Jürgenson	29,3	1929
400 m.	B. Jürgenson	63,0	1930
800 m.	B. Jürgenson	2,34,0	1930
4×60 m.	Tall. osak.	33,6	1929
4×100 m.	„	55,0	1929
Kaugush.	B. Jürgenson	4,76	1930
Kõrgush.	A. Melldorf	1,30	1930
Kuul (4 kg)	A. Melldorf	9,54	1930
Ketas (1 kg)	A. Melldorf	26,84	1929
Oda (600)	J. Parts	26,47	1929

Kuidas levineb „Eesti Noorus“.

Andmed 1930 a. esimese poole kohta:	
1. Tallinnas . . . 27 %	(kogu lugejate arvust)
2. Virumaal . . . 14 %	(väike parem. Tartum. ees)
3. Tartumaal . . . 14 %	
4. Harjumaal . . . 11,5%	(ilma Tallinnata)
5. Pärnumaal . . . 6,5%	(väike parem. Järvam. ees)
6. Järvamaal . . . 6,5%	
7. Viljandimaal . . . 5,5%	
8. Läänemaal . . . 5 %	
9. Võrumaal . . . 3,5%	
10. Valgamaal . . . 1,5%	
11. Põhjalaal . . . 1 %	(väike parem. Saarem. ees)
12. Saaremaal . . . 1 %	
13. Välistmaal . . . 3 %	

Vastutav ja tegev toimetaja Harald Nõmmik. Väljaandja Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskuhatus. Toimetus: Edvard Riisemann, August Meikop ja Otto Ibius. Talitusjuht: H. Hasenbuß.

ESTOTRÜKK TALLINN S. KARJA 8

Hind 20 senti.